
NOVELLAPÁLYÁZAT

Kukorelly Endre

TÜNDÉRVÖLGY

Ezen a helyen nincs semmi. Egy nagyobb kastély, melléképületek, park, mesterséges tavacska, körben vegyes telepítésű erdők. Lassacskán széjjeltöredező, elporladó tölgy-falevélavarral, elszáradt, a rátapadt hó súlyától letört faágakkal teleszórt kanyargós, nyilván a vaddisznók vagy őzek csapását követő erdei sétautak. Meglepően kanyarognak, ez itt valószínűleg az összes meglepetés, amire számítani lehet. Az ösvények melletti facölöpökre erősített drótkerítéshez támasztva néhány vastag ágból ácsolt kétlábú létraszerűség, ha esetleg át akarnék mászni a kerítés túlsó oldalára. De miért akarnék átmászni. Szűrt napfény, éles a levegő, inkább hűvös csak, nincs hideg, olykor végigsöpör a fűvön, a park közepére ültetett virágágyáson egy-egy adag hódarát a szél. Azon a helyen, ahol ülök, a tóparthoz közel, a hasával, a hasfalból meredeken kiálló két talpával felfelé fordulva egy vadkacsa hullája lebeg a vízen, mint valami kerekre kopott farönk. Kártyáznak az ebédlőben, három nagyjából velem egykorú férfi, ülnek a kisebbik asztalnál, és bosszantóan lassan kártyáznak. Lassan emeli a lapot, tartja a levegőben, lassított film, vár még, aztán óvatosan lecsapja. Mert öreg. Nem öreg, csak mégis. Sárgás papírszínű az arca, és úgy mozog, mintha időre játszana. Nem pénzre, hanem a saját idejére. De pénzre játszik, ezek pénzre játszanak, és csálnak is, mind a három, vegyes technikával, mindegyik másmilyen metódust használ hozzá, ülnek és csálnak. Ez a hely, Berlin mellett, elég közel a városhoz, mégis elég messze tőle. Nagyjából errefelé született az egyik dédapám, akiről majd, ennek az írásnak a vége felé rövid történet is jön. Innen kellett elmennie, egy nem épp ekkora, de azért elég nagyocska, ilyesfajta házból. Már rég nincs meg az a ház. Van, akin jó előre meglátszik a halál. Pontosabban az

pontosan az

, hogy meg fog halni. Az arcbőrén, a szemgolyó bizonytalankodó mozgásán, a pislogáson, a haja színének apró elváltozásán. Így mozdítja a kezét, lassú, lassan lefelé, aztán föl. A szája csukva, mégis kilátszanak a fogai, mert oldalvást húzza, mint egy függönnyt, az arcán a bőrt egy *dolog*, amitől a felső ajka vagy kétujjnyira feljebb kerül, a fogínyre csúszik. Úgy tartja magát az illető, akin meglátszik a halál, olyan mozdulattal igazítja a vállát, úgy fordul, mintha a nyakában lovagolnának. Egy hosszabb mondat végén aránytalanul magasra felcsúszó hang, túlzottan keményre, erőlködésre sikerült kézfogás. A világoskék, kinyúlt, rojtos ujjú kardigánja, igazi bágyadtkék Trabant-szín, barátságatlanul égszínkék benzinfüsttel. Akkor is meglátszik az, ha nem ismerted előtte, sose láttad, és nem tudod, mihez képest változott meg így. Látszik a világosra kifa-

kult kardigánján. Az ilyesmit magamon persze hogy nem veszem észre. Mit vegyek észre? Nem kártyázom. Nincs is kardigánom. És miért szorongatnám mások kezét. Miért rikongatnék, mint egy kappan?

Akiken meglátszik a halál, azok, némileg pontatlanul mondva, hasonlítani kezdenek egymásra. Hasonlítani vagy emlékeztetni. Egyszer focizás helyett azt találtuk ki valakiről, egy idegen fasziról, aki a telepen sétálgatott, a templomtér körül, azt hittük róla, hogy ki akarja rabolni a templomot. Úgy lehetett nyilván, hogy valami *másra* hasonlított az az ember, mi pedig, ez akkoriban könnyen ment, abban a korban még remekül megy, mindenképp észrevettük a hasonlóságot. Aztán a rablásdolgot csak úgy kigondoltuk hozzá, épp azt találtuk ki. Nem igazi különbség. Azzal foglalkozott az a férfi, azzal a hasonlóval, hogy megfelelő helyet keresett magának a meghaláshoz. Lehetőleg a legjobbat. Aztán, úgy látszik, meg is találta. Van jó és rossz, jó hely, rossz helyek, legjobb is van.

Hozzá is szabad férni.

Akkor megzavartuk, azon a napon, hát otthagya az egészet, fölszállt az első Pest felé induló hévre, otthagyt minket. De nem lehet állandóan megzavarni a másikat. Talán bosszankodott, mert nem sikerült neki, vagy, az is lehetséges, mulatott magában azon, hogy így észrevettük, hogy mégiscsak észre lehet venni ezt-azt, szerintem ő akkor már megint tudott kicsit mulatni. Másnap, ez biztosan így történt, hogy történhetett volna másképp, elutazott Pomázig vagy Szentendrét, forró, napsütéses délután volt, aztán visszafelé leszállt a szentistvántelevi megállónál, hátraséltált az utolsó vagonhoz, amikor pedig a kalauzok visszaléptek a lépcsőről, a peronra hasalt, és a fejét a kerék meg a sín közé szorította. Akkor kint voltam egész nap a pütkösdűfűrdői strandon, vagyis nem egész nap, mert valamivel korábban haza kellett jönnöm. Ugyanis beleléptem egy darázsba, és bedagadt a lábam.

Ez Szentistvánteleven történt valamikor a hatvanas évek legelején. Ott nyaraltam a vikendházunkban, végig a szünidőben, a nagymamámmal és a húgommal, egész nyáron. Minden nyáron. Egyszer se mentünk be, vagy majdnem sose.

Be, az Budapest.

Fogalmam sincs, milyen nyáron *bent* lenni. Rossz. Nem fölfedeztem a kertet, hanem a kert a nyár. Bent pedig, a város olyan, mint amikor egyszer, hazafelé menet, a 76-os troliról leszállva, a házak közé rekedt esti forróságban megláttam a hülye lányt, ahogy kanyarodott épp a Szondy utca és az Izabella utca sarkán. Olyan ismerős és vadidegen, *van* persze, és ott van, ahol szokott, mégis egészen más. A közelben lakó hülye lány, a sárga műanyag neccszatyrával, ahogy furcsán himbálózva megy, a fejét oldalra billenti, és olyan szélesen kanyarodik, kifarol, valahogy, mondjuk így, *szabályosan* veszi a kanyart, mint egy harckocsikonvoj.

A kertünket 1956 tavaszán vették az anyámék. Alkalmi vétel, valaki gyorsan meg akart szabadulni a rokonságától. A járdák mellett, a járda és a vizesárok között virágoztak a cseresznyefák, hatalmasra nőtt dongók meg mindenféle elméretezett bogarak röp-

döstek. Józanabb vélemények szerint április végén vagy májusban nem ajánlatos keretet vásárolni, sőt kifejezetten tilos, mert ilyenkor aránytalanul szép. Csak az eltúlzott méretű rovarokra emlékszem, piszkosul berregtek, kanyarogtak, nem győztem hova menekülni. Egy öregember bosszúból eladta a telekrészét, mert összeveszett a lányával, négyezer forintért odaadta az első érdeklődőnek. Ugyanis állítólag a lánya valami szóváltás után megverte, bepofozta az asztal alá. Ezeknek a verekedéseknek lettünk egyszer csak a szomszédai, egy nagydarab asszonynak meg az anyjának. Gonoszaknak.

Ők gonoszak voltak.

De szó szerint véve, mert például azt csinálta a nő, hogy az ételmaradékot odahordta a kerítéshez, és kiszórta épp a verandánk elé. Vagyis hát nem volt rendes kerítés, magasra nőtt, hosszú sor orgonabokor szolgált kerítésül, és az asszony ennél a bokornál ázott szemétegdöröt, ezt találta ki, merő bosszúból. Az anyám egyszer szólt neki, akkor szerintem nem voltam ott, onnan tudom csak, hogy elmesélték. Jóval később mesélték el, fogalmam sincs, miért. Biztos nem akartak előttünk cirkuszolni. Nem cirkuszolt az anyám, próbálta békésen megbeszélni a szomszédasszonnyal a dolgot, de az rá se nézett, megfordult, otthagya.

Úgy csinált, mintha nem volna ott senki, mi egyáltalában nem is léteznénk, ránk se bagózott. Oda se bagózott, ez egy családi fordulat.

Úgy lett intézve akkor, hogy az apám se legyen ott. Ő persze nem avatkozott a dologba, még megjegyzéseket se tett, nem nézett át. Női ügy. Az apámnak, ugye, a kiterjedt nőügyei, ez azonban nem tartozott bele.

Egy férfi is tartozott a szomszédékhoz, úgy emlékszem, vagy inkább nemigen emlékszem, mert a férfi gyorsan eltűnt, lelépett nyilván 1956 végén. A kertünkben nincs kút, a másik szomszédból hordtuk át a vizet mosakodáshoz, ivóvizet pedig a szomszéd faluból, nyilvános vízvezetékéről. Át kell minden délelőtt biciklizni a dűlőúton Budakalászra, ez a feladat. Nincs házunk sem, akkor építettük a víkendházat, betonból, és azért betonból, hogy télen ne lehessen használni. Nem is lehetett. Ugyanis állítólag akkoriban az volt a szokás, a korainak nevezhető komonizmusban, részleges kommunizmus, hogy csak úgy beköltöztek az üresen álló nyaralókba, bárki beköltözött bárhova, aztán nem lehetett többé kitenni. Szoba, nyári konyha, terasz, a terasszal szemben a szomszédék szemetesegödre. Zöldbaleves tejföllel. Lejártam a Dunához, keresztülbicikliztem a munkaterápiás intézethez tartozó kukoricatáblák között. Terápiások, azoktól lehetett kicsit félni. Heverészték a bolondok a bokrok alatt.

Csorogtam pár száz métert, aztán kiültem a partra, a csontkemény agyagra, száradni. Száradtam, csapdostam a bögölyöket. Nem volt semmi. Eléggé sok szúnyog. Délután, úgy öt óra felé fölvettem a tornacipőmet, mentem focizni. A lányokkal az volt mindennap a felállás, hogy a focit nem nézték, nem érdekelte őket, úgy tettek, mintha nem, bicikliztek le-föl, mi meg nem bicikliztünk utánuk, mivel fociztunk, pedig én szívesen utánuk bicikliztem volna. Nem néztünk feljűk, mégis úgy fociztunk, és ők úgy bicikliztek. Üldögéltem a teraszon, a kertben egy nyugágyban, nyaraltam, recsegtettem a táskarádiót, mindig kilazult benne a vezeték, vagy kifogyóban volt a lapos-

elem, elolvastam azokat a könyveket, amiket az apám szombaton Pestről hozott, és nyilván, ahogy azt jelentős költők fogják egymásra, turkáltam hozzá az orromat.

Kihasználtam a szünidőt, de mire.

Délelőtt nem találkoztam senkivel, nem volt foci, nem volt biciklizés sem. A boltban sem láttam senkit, Kalászon sem. Azok a fiúk ugyanis, és a lányok is, ezt akkor nem tudtam, napközben, a nyári szünidőben az apjuk mellett dolgoztak. Nemigen tudtam, vagy nem törődtem vele. A menyasszony, ez egy tényleg nagyon nagy író véleménye, legyen feleannyi idős, plusz hét év, ezt ajánlatos lesz betartani, és akkor majd rendben lesz állítólag minden. Délután majd focizunk, és kint lesznek a lányok is. Néha rám esik az égből valami apró sötétsárga madárszar vagy bogárszar, azt egy diólevéllel le-törölöm. Így nyaralunk egymás mellett a gonoszékkal. Nagyjából így. Nem mozdul, ami van. Elmozdul, visszaáll, mint az almafa levele a finom léghuzatban. Ezt csinálni nem lehet, ez csinálódik, ahogy egy szintén nagyon nagy, előbbieknél talán, ha lehetséges, még nagyobb öreg költő mondta volt. A szomszéd illető olykor, némileg csörtetve, megjelent a kétrészes fürdőruhájában a kertünk határán, széjjelhajtogatta a bokrot, odadobált ezt-azt, mi meg egy árva szót se szoltunk. Mi a szart lehetett volna.

Hogy legyen szíves és ne dobálja oda?

Vagy mit.

Így ment rövid ideig, tényleg csak kicsit, mert aztán, valamikor a hatvanas évek közepe felé, inkább az elején, mint a közepén, egyszer csak megszűnt a szomszédasszony is. Disszidált a férje után. Vagy a félelmei elől. Párttag, az ilyesmit nem lehetett egészen pontosan tudni, micsoda. Erős. Az biztos. Fix. Csörtet. Soha nem válaszol. Körülbelül azt csinál, ami neki tetszik, például simán át is jöhetne a kertünkbe bármikor, és nem lehet igazából megérteni, hogy ha mégsem jön át, akkor miért nem jön át.

Erős párttagok.

Az anyját itt hagyta. Jókora darab, széles öregasszony, majdnem akkora, mint a lánya, olyan hangosan énekelt a vasárnap délelőtti misén, kihallatszott a hangja a tömegből. Amikor találkoztam vele az utcán vagy a boltban, és nem tudtam idejében elkerülni, köszöntem neki, Szentistvántelegen ugyanis elég egyszerű, mert mindenki köszönt mindenkinek. Csak nem mindenki köszönt vissza. Szent, gonosz, bogár, forint, négyezer, köszönetés. Aztán pedig futball, munka, titok, titkos, Duna, lányok.

Bicikliző lányok. Munkaterápiás elmebetegek pufajkában. Harckocsik lánctalpnyoma a parti homokon.

Valami hosszan kitarató lassú anyag, lassú méz, eleve nyugodt, kábult állapot. Néhány biztos dolog, ide tartozó, *családi, boldog*, erős formák, erős határok is, kívül pedig a nem mihozzánk tartozó, idegen, lehet, hogy nem is annyira veszélyes részek. Az apám kifeküdt a nyugágyba, úgy, hogy a diófa ne vessen árnyékot rá, behunyta a szemét, és látszott rajta, ez így megfelel neki, látszott, hogy mást nem vár egyáltalán. Belül. Behunyt szem. Nem várt semmit.

Nem is volt semmi. Csak az arra a néhány pillanatra vonatkozó, teljesen indokolható, jól megfelelő érzés, még ezzel az egész alig hihető bárgyúsággal, az élete nem megváltoztatható körülményeivel szembeni bosszantó udvariasság. Ez komoly. Komoly, nem komor. Nagyjából feladta, ő akkorra már végképp befejezte, attól lehetett ilyen nyugodt és dühítő. Kapálgatta az eprest. Felásta az egészet, szép kövér pajorokat forgatott ki a földből, élvezet az ilyesmit ásóval kettémetélni, a tyúkok elé hajigálni. 1956-ban nem ment el az apám, úgy volt megszervezve, hogy megyünk, aztán mégsem, itt pedig ez van. És ez marad, így kell lennie, mert így van. Nem nagyjából, hanem egészen feladta, és látszott rajta, hogy ez jó neki, hogy édes íz feladni. Megfelelő *feladat*. Nem épp hazafiságból, de akkor meg mi a lófasz a hazafiság? Haza, család, *mi mind*, ez a kert, a kertünk változó, csöppet sem halálszín vad színei. Nem egykedvű az apám, mondhatnám, azt is, hogy vidám kedve volt nekije.

A Trabantokat például ha vesszük, azok halálszínűek. Halálszínű minden Trabant, különösen a halványkék meg a drapp típusok. Az ilyesmi árnyalatokat meglehetősen biztonságga állították elő, nemigen tévedtek. Ezeknek a színeknek nincs közük egyáltalán semmihez, mert nekünk, akik előállítottuk, nem volt közünk semmihez. Az alumínium, valóságos aranszínre fogalmam sincs, milyen technikával festékezett, saját magától is görbülő, attól, hogy megkavartad vele a kávédat, csak beleraktad a kávédba, már attól azonnal elcsavarodó, eszpresszóban használatos kiskanál halálszínű.

Tudom, hogy szép, ezek szépek, noha akkoriban egyszerűen csak undorítónak találtam, és ez így, egyszerre *van*.

Van szerencsére olyasmi, hogy ami halálos, attól undorodom, és ennek muszáj így lennie, mert azt akarom, hogy legyen közöm, ha nem is jut eszembe a megfelelő kevésbé patetikus szó arra, hogy mihez. A világoskék színt, most igencsak egy fajtájára gondolok, utána kellene nézni a rezgésszámának, nem butaságból találták ki. Például voltak sokan olyanok, akik nem pusztán butaságból, hanem beszarásból léptek be a, ha szabad ilyen szavakat használni, pártba. Hogy tag meg belépni, már azt is visolyogtatónak találtam, na igen, de hát ha valakit az ilyen belépés megnyugtattott?

Ez nyugtatta meg.

Akkor ne lépjen be esztétikai okokból? A halványkékség vagy a csavarodás miatt? Szerintem a gonoszék is, a szomszédnő meg a férje, azért voltak, most maradjunk ennél a megfelelő kifejezésnél, tagok, hogy nyugodtabbak legyenek, aztán nem igazán jött be nekik, ezért látták jobbnak lelépni. A legtöbben azonban csupán azt akarták, nem túl érdekes történet, hogy legalább egy fokkal boldogabb legyen az életük. 1°. Nyilván arra törekszik mindenki, hogy neki jobban sikerüljön, csak aztán pocsék rosszul sikerül a törekvés, körülbelül erről szólnak a történeteink. Általában a történetek, csak úgy mondom, nem annyira érdekesekek, a remek történetek pedig, főleg a kerekességük miatt, kifejezetten bosszantók és unalmasak.

Legalábbis szerintem, ámde ez csupán egy némiképp mélabús vélemény.

Kicsivel érdekesebb, hogy én miért maradtam otthon. Fogalmam sincs, miért. A szörnyen rossz, hiányos neveltetés miatt. Nem mozdulni, nem kiszakadni, a kilátástalan-

ságtól ilyen erősen megbabonázva, és a szeretettől megbabonázva. Attól a bizonyos családi boldogságtól. Ahogy feloldódik, aminek ellenállni lehetne, és boldogan semmibe vehetem, mert semmi az, amiben vagyok.

Ellenállni jó. Nem ellenállni is, vagy az egészszel nem törődni, és ez mind csupán döntés dolga, elhatározás dolga. Csakhogy létezik-e az, aminek ellen kéne állni? Nem valami jelentős ellenállás, hogy a környező utcanevek zöme nem lett itthon kimondva. Népköztársaság útja vagy Rudas László utca. Kicsike ellenállás. Élmunkás híd, annak például kell hogy legyen szellemes olvasata is. Élmunkás. Ugyebár. Mint vasúti híd. Szótár, nyelvtan, elrendezés, hangszín, színek. Vagy az, hogy Bokányi utca, B. Dezsőről elnevezett, és soha nem tudod meg, ki a csoda volt tulajdonképpen a Bokányi. Létező Bokányi. Egy német demokratikus bűnügyi televíziós sorozat, végig fogalma sincs a lakoságnak, ki lesz a gyilkos. Ez eléggé olyan, hogy most *van-e vagy nincs*. Az a gyilkos, akire nem lehet számítani, és ilyen típusú megoldásokra akkoriban tényleg nem lehetett számítani. Pont az. Lehetséges ilyesmi?

Nemigen. Bizonytalanul van. Legföljebb nem írom le. Miért nem mentem el.

Vagy az iskolaköpeny, ahogy gyönyörűen kihozza a lányok mellét. Pedig létezik iskolaköpeny, be van vezetve, kötelezik. Csak pont fordítva működik, minden elképzelés ellenében.

Hogy itt maradtam, azt nem határoztam el. Nem? Lehet valamivel szemben ezt a méz-szerűt is választani. Vagy nem? Csak legyen feleannyi idős, és még 7. Tehát akkor most könnyű kiszámítani. Nem mintha folyton nem az a kérdés merülne fel inkább, az állandó izgás-mozgástól, a sűrűlódástól és légellenállástól alig hallhatóan, hogy voltaképp minek mozduljak odébb. Otthon maradni és nem, az ilyen picit különbség, őrizetlen határ. Nehéz mozdulni, mert nehéz leállni is, ezeket ugyanaz a test produkálja.

A történet a Keller szépapámról szól, aki egy homályos és szomorú ügy miatt jobbnak látta eljönni otthonról. Egy fiatal fiúról, aki tréfából a kertben alvó szívbeteg húgocskája fülébe suttogetta, du fällst in den Brunnen, és a kislány, így szól a történet, ahogy felriadt, azonnal meghalt. A jó meghal. Az ártalmatlan meghal. Gonosz és áldott szereplők a mesében, gyengék, vadak, én pedig tudom, hogy aki nem bánt senkit, az meghal, de aztán úgy van kitalálva, hogy a rossz is megdöglik. Még nem, sokáig nem, sokáig tart, kibírja, csak majd egyszer, a vége felé. Hosszú taxisor, hosszan várakozik, előrébb sorol, megy vagy nem, marad, nem marad. Akárhogy is, még megnyugtatóan hátul a sorban. Lassan fogy. De lassan elfogy az is.

Odamenni az Oktogonnál, vagyis a November hetedikére téren a taxiállomáson várakozó kocsisor elejére, egy Moszkvicshoz. Tessék csak. Ilyesmi például szerintem van?

A Keller dédpapa aztán, ez a történet vége, nem valami nagy történet, az első háborúban, egy gyakorlórepülés vagy berepülés vége felé, Berlinhez közel, nem errefelé, délkeletnek, hanem a *másik* irányban, északnyugatra, Fehrbellin mellett, egy Brunne nevű falvacska határában lezuhant, és, ahogy ezt ilyenkor mondani szokás, szörnyet halt. A Brunne egyébként sem kutat jelent. Csak hasonlít. Kút, az Brunnen. Nem tudom, mit jelent, nincs a szótárban.